

Specialist Emiel van den Berg maakt voor Greenity een reeks artikelen over vaste planten. Daarin behandelt hij steeds een bepaald aspect van een familie of groep. Deze keer: wintersilhouetten.

Wintersilhouet als sierwaarde telt vaker mee

Bij het samenstellen van tuinen spelen vaste planten met wintersilhouetten meer dan ooit een rol. Hedendaagse beplantingen kunnen er tegenwoordig in de winter, ondanks het verval, spannend en gevarieerd uitzien, mits de juiste mix aan planten wordt gebruikt. Beplantingen als deze komen ook nog eens de biodiversiteit ten goede.

Tekst en fotografie: Emiel van den Berg

Lange tijd was het standaard om een tuin rond eind november 'winterklaar' te maken, tegenwoordig gaat het anders. Een tuin die tot in maart opvalt met verdroogde plantsilhouetten is bijna verworden tot het hoogst haalbare. Tuinontwerper en plantenspecialist Frank van der Linden, inmiddels ruim twintig jaar experimenterend met beplanting, laat dat in een van zijn tuinen zien. Veel bossige siergrassen hier met de verdroogde bladeren en bloemstengels dicht opeen, ertussen meer open groeiende vaste planten met veelal donkere verticale stengels. "Ik probeer zoveel mogelijk af te wisselen in planthoogtes en groei- en bloemvormen." Bij de grassen valt *Pennisetum alopecuroides* 'Moudry' op, die in zijn geheel goudkleurig verdroogd, net als de fijnbladige *Miscanthus sinensis* 'Little Kitten' en 'Kleine Silberspinne'. Ook de wat fragiel ogende *Calamagrostis x acutiflora* 'Karl Foerster' staat nog fier overeind. *Panicum* en *Molinia* vindt hij fragiel. "Bij ruig herfstweer of winterse sneeuwval gaan deze wankelen." Bij de bloeiende vaste planten die mooi verdrogen en stevig overeind blijven, noemt hij *Monarda bradburiana*, *Eryngium yuccifolium*, *Eupatorium maculatum* 'Phantom' en *Veronicastrum virginicum* 'Album'. Tussen al die verdroogde bladeren, bloempluimen en bloemstengels vallen ook de decoratieve zaaddozen van *Asclepias incarnata* en *Baptisia australis* op. "Uiteraard komt deze aanplant de biodiversiteit ten goede. Insecten overwinteren in en op planten en vogels vinden er hun voedsel en profiteren van beschutting. Ook vormt het een schuilplaats voor kleine zoogdieren die weer een voedselbron zijn voor roofvogels." Verder vindt Van der Linden dat het bodemleven er enorm van profiteert als alle organische materialen achterblijven. "En het beschermt de bodem tegen vorst en uitdroging."

In zijn eigen tuin staat tuinarchitect Sammy Deburggraeve bij hoge venkel en kaardebol. Wintersilhouetten vindt hij in zijn ecologische tuinen essentieel. "Op die kaardebol bijvoorbeeld komen heel veel putters af, op zoek naar zaden." Hij merkt dat de belangstelling voor zijn natuurlijke manier van tuinontwerpen gestaag toeneemt.

In deze 'wintertuin' van Frank van der Linden valt de variatie aan bruintinten op. Veel, nog bossige, grassen kleuren bijna goudgeel, terwijl de verdroogde verticale bloemstengels van vaste planten vaak donkerder zijn. Daarnaast variëren ook de groei- en bloemvormen. "Zelf vind ik deze tuin juist in herfst en winter het mooist."

Michelle de Roo tussen enkele door haar veel gebruikte vaste planten met een wintersilhouet. Op de voorgrond *Aster divaricatus*, naast haar *Molinia arundinacea* 'Transparent' – "die is eigenlijk te fragiel, valt relatief makkelijk om" – en helemaal rechts *Pennisetum alopecuroides* 'Hameln'. ertussen *Phlomis russeliana*. "Jammer genoeg nog zonder de sterke verticale bloemstengels."

Ook voor Guy Henderieckx is het een uitdaging om beplanting zo samen te stellen dat deze jaarrond, dus ook gedurende de winter, interessant is. Hij ontwikkelde zijn plantenken- nis toen hij nog werkzaam was bij Kwekerij Oprints in het Belgische Rijkevorsel. Inmiddels werkt hij als accountmana- ger bij handelskwekerij GC Stolk in Boskoop, een bedrijf dat een compleet sortiment aan tuincentra levert. Naast zijn vaste baan verzorgt hij, uit passie, beplantingsplannen voor particulieren.

Ook in zijn tuin staan veel vaste planten en siergrassen die in verdroogde toestand verwijzen naar het afgelopen kleurrijke jaar. Henderieckx vertelt dat het een zoektocht was om planten bij elkaar te vinden die vanaf oktober tot ver in het voorjaar, geheel verdroogd, nog een opvallende rol spelen. Hij heeft inmiddels circa honderd favorieten. "Alles hangt af van het weer. Krijg je in de eerste week van december zware sneeuwval dan valt een groot deel om." Ook hier veel wintersilhouetten bij de siergrassen. Zo groei- en er *Calamagrostis acutiflora*, *Calamagrostis brachytricha* en tien cultivars van de onbekende *Schizachyrium scoparium*. Verder heeft hij een tiental cultivars van *Miscanthus sinensis*, de meeste rijkelijk bloeiend, mooi verkleurend in de herfst en met een stevig wintersilhouet. Ook wijst hij nog op *Sporobolus heterolepis*, *Andropogon gerardii* 'Weinheim Burgundy', *Sorghastrum nutans* 'Active Vulcano' – een van de vele introducties van kweker Jan Spruyt – en *Carex muskingumensis*. Over *Molinia* en *Panicum*: "Kies de juiste selecties. Bij *Molinia* zijn dat de meeste *M. caerulea*, bij *Panicum virgatum* kies ik voor 'Northwind', 'Heavy Metal', 'Dallas Blues' en 'Thundercloud'.

Wintertoppers bij de vaste planten zijn er volgens Henderieckx voldoende: *Agastache rugosa* 'Alabaster' en *Agastache nepetoides*, *Allium senescens*, *Amsonia* 'Ernst Pagels', *Asclepias incarnata* 'Ice Ballet', diverse *Aster*, *Coreopsis tripteris*, *Echinacea tennesseensis*, *Echinacea pallida*, *Eupatorium*, *Helianthus microcephalus* 'Straffe Prairie Gast' – "eveneens van Jan Spruyt" –, *Kalimeris incisa*, diverse

Liatris, *Monarda bradburiana*, *Patrinia monandra*, *Phlox paniculata* 'Utopia', diverse *Pycnanthemum*, *Rudbeckia triloba*, *Sanguisorba tenuifolium* 'All Time High', enkele *Sedum*, *Stachys*, *Solidago*, *Verbena*, *Vernonia* en *Veronicastrum*. Veel vragen krijgt hij over het onderhoud van een beplanting als deze en daarover is hij kort. "Het meeste werk zit in het afmaaien van de verdroogde planten; dat gebeurt einde winter net voordat de bloembollen die we overal tussen hebben geplant, gaan uitlopen. De tuin is daarom slechts een heel korte periode echt helemaal kaal." Ook hij is overtuigd van de toegevoegde waarde voor de biodiversiteit. "Hoe later je knipt, hoe beter."

OPENBAAR GROEN

Michelle de Roo is ontwerper en adviseur bij Vasteplantenkwekerij Griffioen Wassenaar. Onder diverse concepten levert dit bedrijf vaste planten aan tuincentra, daarnaast is er het concept GreentoColour speciaal voor openbaar groen. De Roo vertelt over de groeiende belangstelling in die openbare ruimte voor vaste planten met een wintersilhouet. "Vroeger was er vooral vraag naar groenblijvende planten, zowel heesters als vaste planten. Juist voor het winterbeeld. Tegenwoordig komt vaker het wintersilhouet van vaste planten ter sprake." Om te voorkomen dat een aanplant met in de winter verdrogende vaste planten te rommelig oogt, adviseert De Roo om te werken met grote groepen in organische lijnen.

Beheer is uiteraard een aandachtspunt en daarom combineert ze liefst allemaal planten die een gelijktijdige maaibeurt in maart goed verdragen. "Je bent dan kort de structuur kwijt, maar binnen een paar weken loopt het frisse nieuwe loof weer uit en is de bodem bedekt." Door gebruik te maken van vaste planten met wintersilhouetten is er volgens haar de mogelijkheid om alle vier de jaargetijden van beplanting te kunnen genieten. "Het afsterven van planten hoort erbij, wij willen niet dat mensen in de stad dit vergeten."

Aangename bijkomstigheid is dat doordat de bodem op deze manier bijna jaarrond bedekt is, onkruidgroei wordt onderdrukt. Aandachtspunt bij het samenstellen van dit soort beplantingen langs de weg is wel de gevoeligheid voor strooizout. "Niet alle vaste planten zijn daartegen bestand." De Roo benadrukt nog dat veel planten die ze in haar plannen verwerkt, ook aantrekkelijk moeten zijn voor bijen, vlinders en andere insecten én de bewoners en gebruikers. Zo komt ze tot het volgende lijstje favorieten met een winterbeeld: *Aster ageratoides* 'Asran', *Aster divaricatus*, *Echinacea purpurea* 'Magnus', *Pennisetum alopecuroides* 'Hameln', *Phlomis russeliana*, *Sedum* 'Herbstfreude', *Verbena bonariensis* en *Veronicastrum virginicum* 'Diana'. Wat betreft biodiversiteit noemt ze graag *Aster*. "De laatbloeiers gaan sterk de winter in en houden hun vorm, ze zijn goede schuilplekken voor allerlei dieren." Bij haar klanten merkt ze dat deze vaak vragen om beplanting die er jaarrond zoveel mogelijk hetzelfde uitziet. "Dat is lastig, maar met wintersilhouetten kunnen we het wel interessanter maken,

Bij de bloeiende vaste planten die mooi verdrogen en stevig overeind blijven, noemt Frank van der Linden *Pycnanthemum virginianum*. De talrijke kleine bloemschermen vindt hij essentieel. "Mooi als er sneeuw op valt. Daarvoor gebruik ik overigens ook vaak de tweejarige en geelbloeiende *Patrinia monandra* (syn. *punctiflora*)."

Bij aanplant in de openbare ruimte is er inmiddels een standaard sortiment beschikbaar van solide planten die in de winter stevig blijven staan. Op de foto groeien tussen de pluimen van middelhoge *Miscanthus* groepen van onder meer *Aster ageratoides* 'Asran', *Aster divaricatus*, *Agastache rugosa* en *Rudbeckia fulgida* 'Goldsturm'.

vaak combineren we deze dan wel met wintergroene bodembedekkers zoals *Carex* en *Bergenia*."

ECOLOGISCHE TUIN

Tuinarchitect Sammy Deburggraave is gespecialiseerd in ecologische tuinen. Voor hem hebben wintersilhouetten behalve een esthetische waarde ook een ecologische waarde. "Ik werk voornamelijk met vaste planten en het zou jammer zijn als daarvan vanaf einde najaar tot het vroege voorjaar niets meer te zien valt. Wintersilhouetten zijn essentieel." Het ecologische is voor hem net zo vanzelfsprekend. "Verdroogde vaste planten vormen prachtige schuilplaatsen voor tal van insecten, waarop weer andere dieren afkomen." Zijn klanten kiezen voor hem juist vanwege die ecologische aanpak, veel uitleg hoeft hij daarom niet te geven. "Ik benadruk het jaarlijks maaien in februari en het werken met bloembollen zodat de tuin vanaf het maaimoment meteen weer kleur krijgt." Lopend door zijn tuin valt het oog op hoge verdroogde stengels van *Lythrum salicaria*, verschillende *Eupatorium* en *Leonurus cardiaca* (hartgespan). Lage wintersilhouetten zijn er van *Sedum*, *Lunaria rediviva* en *Molinia* met ertussen *Allium tuberosa*. ♦

Guy Henderieckx in zijn privétuin, in zijn hand *Patrinia monandra*. Henderieckx is verdienstelijk fotograaf en met zijn eigen foto's is het voor hem eenvoudig om zijn klanten te overtuigen van de schoonheid van wintersilhouetten. "Ik merk dat steeds meer mensen de mogelijkheden beginnen in te zien, én de waarde voor de biodiversiteit."